

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

О. І. Сушинський*

СУДОВА ЮРИСДИКЦІЯ АКТІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Політичні протистояння, компетенційні, насамперед, щодо владних повноважень спори часто зводяться до постановки питання про предмет судової юрисдикції та підсудності чи підвідомчості відповідних справ. Загальновідомо, що питання розмежування предмета юрисдикції становить окрему наукову та науково-прикладну проблему. Цілком логічно, що ці питання є проблемними також і для адміністративної і конституційної юрисдикцій.

У відповідності з Конституцією України до “повноважень Конституційного Суду України належить: 1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність); законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України; правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” (п. 1 ч. 1 ст. 150 Конституції України¹). Водночас законодавець визначив, що: “Юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення” (ч. 2 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України²). У відповідності з цим Кодексом (п. 1 ст. 17) “компетенція адміністративних судів поширюється на:

1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктами владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;

2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

3) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, а також спори, які виникають з приводу укладання та виконання адміністративних договорів;

4) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених законом ...”.

Порівнюючи предмет юрисдикції попередньо зазначених органів здійснення судової влади доходимо висновку, що ним для Конституційного Суду України є “закони та інші правові акти” Верховної Ради України та “акти” визначених лише Конституцією України органів здійснення влади, а для адміністративних судів — “рішення (нормативно-правові акти чи правові акти індивідуальної дії)” суб'єктів владних повноважень. Для предмета цього дослідження без відповідного доведення, розуміючи, що це питання окремого дослідження, тільки припускаємо, що такі поняття як “правові акти”, “акти” та “рішення (нормативно-правові акти чи правові акти індивідуальної дії)” у цитованих нормах Конституції України та Кодексу адміністративного судочинства України вживаються як тотожні. Це у свою чергу є підставою для висновку про часткову відповідність і предмета перегляду, і предмета співставлення в конституційному та адміністративному процесах. Водночас це також є підставою для висновку про можливі колізії щодо конституційної та

© Сушинський О. І., 2008

* проректор з наукової роботи Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В'ячеслава Чорновола, доктор наук з державного управління, професор

¹ Конституція України (Основний закон): Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // ВВР. — 1996. — № 30. — Ст. 249.

² Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р., № 2747-IV // ВВР. — 2005. — № 35-36. — № 37. — Ст. 446.

адміністративної юрисдикції у конкретних справах. Підтвердженням сказаного є різного роду дискусії та звернення до судів загальної юрисдикції у справах про призначення на певні посади та звільнення з них, які вчинено Президентом України. Це стосується як посад в органах здійснення виконавчої влади, а також таких посад як посада Генерального прокурора України, посади суддів, зокрема, суддів Конституційного Суду України тощо³.

Викладене підтверджує те, що питанням конституційної та адміністративної юстиції в Україні приділено ще недостатньо уваги. І це цілком логічно, адже від розробки та запровадження в Україні Кодексу адміністративного судочинства пройшло небагато часу, тому як на науковому, так і на практичному рівні недостатнім є аналіз його норм та особливостей їх застосування. Також у відомій науковій та навчальній літературі ще немає однозначної позиції щодо цих питань⁴. Існує думка, що до юрисдикції адміністративних судів мають бути віднесені всі спори щодо законності, тобто відповідності закону, нормативно-правових актів, а також відповідності Конституції України (конституційності) нормативно-правових актів, вирішення яких не віднесено до компетенції Конституційного Суду України, хоча останні є сферою конституційної юрисдикції⁵.

Утворення у Україні адміністративних судів і запровадження адміністративного судочинства зумовлюють потребу розмежувати предмет юрисдикції адміністративних судів з предметом юрисдикції інших судів — конституційної, кримінальної, цивільної і господарської. Особливо актуальним видається визначення підвідомчості актів Президента України з питань щодо конституційних посад, адже низка відповідних актів Президента України щодо посади Генерального Прокурора України та посад суддів, зокрема суддів Конституційного Суду України спричинила політичні дискусії та порушення відповідних справ у судах загальної юрисдикції (адміністративних), які вирішуються доволі таки специфічно.

З огляду на зазначену актуальність, метою цієї роботи є визначення підвідомчості, зокрема адміністративної юрисдикції актів Президента України з питань щодо конституційних посад в аспекті конституційної концепції інституту президентства, де під конституційною концепцією інституту президентства розуміється така, що виражена у чинній Конституції України.

Для відмежування адміністративної юрисдикції від інших видів юрисдикції, зокрема конституційної, Кодекс адміністративного судочинства України передбачає, що: до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження (ч. 2 ст. 2); юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення (ч. 2 ст. 4).

Поряд з переліком категорій спорів, що є предметом адміністративного судочинства, у Кодексі адміністративного судочинства України наведені категорії справ публічно-правового характеру, які не належать до предмета адміністративної юрисдикції. Так, юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення публічно-правових спорів обмежується юрисдикцією Конституційного Суду України. Адже, у відповідності з цим Кодексом компетенція адміністративних судів не поширюється на публічно-правові справи (ч. 2 ст. 17):

- 1) що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України;
- 2) що належить вирішувати в порядку кримінального судочинства;
- 3) про накладення адміністративних стягнень;
- 4) щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) об'єднання громадян віднесені до його внутрішньої діяльності або виключної компетенції.

³ Сушинський О. І. Правові проблеми поєднання посад в органах виконавчої влади з представницьким мандатом // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць. — Х.: Вид-во ХарПІ УАДУ, 2002. — № 3(14). — С. 42-49; Сушинський О. І. Публічна інформація та сутність кадрової компетенції Президента України // Управління та інформаційні технології у правовій державі: Збірник матеріалів науково-практичної конференції 26 травня 2005 року. Серія: Юридичні науки. — Львів: Ліга-Прес, 2006 — С. 36-46.

⁴ Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. — К.: Факт, 2003. — 536 с.; Основи адміністративного судочинства в Україні: Навчальний посібник для юридичних факультетів та юридичних клінік / За заг. ред. Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди. — К.: Конус-Ю, 2006. — 256 с.; Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Аверянов (голова). — К.: Юридична думка, 2004. — С. 393-410.

⁵ Савенко М. Адміністративна юрисдикція судів — критерій визначення // Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. — К.: Факт, 2003. — С. 506-512.

Викладене означає, що адміністративні суди не можуть вирішувати спори щодо конституційності правових актів, які відповідно до Конституції України вирішує Конституційний Суд України. Проте у відповідності з Кодексом адміністративного судочинства України адміністративні суди уповноважені розглядати справи щодо “законності” (крім конституційності) актів (указів і розпоряджень) Президента України (п. 1 ч. 1 ст. 171).

Отже, законодавець у спосіб виокремлення спеціальної категорії справ відніс до юрисдикції адміністративних судів усі інші справи у сфері публічно-правових відносин (публічно-правові спори). Зрозуміло, що за такого підходу до підвідомчості справ можливі труднощі у правозастосуванні. Адже, у відповідності з цитованими нормами Кодексу адміністративного судочинства України один і той самий акт може бути предметом розгляду у Конституційному Суді України на предмет його конституційності і/або в адміністративному суді на предмет його законності.

Однак у відповідності із конституційною концепцією інституту президентства акти Президента України в частині його повноважень щодо конституційних посад можуть вчинятися лише у відповідності з Конституцією України. Інакше кажучи повноваження Президента України визначені лише Конституцією України, а не поточним законодавством. Це, на наш погляд, обумовлює можливість розгляду таких актів лише на предмет їхньої конституційності, а не на предмет законності у розумінні відповідності закону. Якраз ця теза і становить сутність головної гіпотези нашого дослідження. Отже, можемо розглядати дві основні гіпотези, які можна сформулювати так: акти Президента України віднесені лише до юрисдикції Конституційного Суду України і акти Президента України — юрисдикція Конституційного Суду України і адміністративних судів.

До конституційних посад відносимо лише посади установчим актом щодо яких є Основний Закон (конституція) держави і щодо яких компетенція, зокрема процедури легалізації та дискримінації (призначення, припинення повноважень, звільнення тощо), визначена безпосередньо відповідними нормами конституції. Серед конституційних посад, установлених Основним Законом, є такі, які не може будь-яка фізична особа вільно обирати або на яку вона може бути обрана у відповідності із законодавством держави, оскільки в аспекті конституційної концепції процедури легалізації та дискримінації на цих посадах є предметом лише дискреційних компетенцій визначених суб'єктів. Ці посади умовно назвемо як дискреційні конституційні посади.

До дискреційних конституційних посад, установлених Конституцією України, відносимо посади суддів Конституційного Суду України, посади складу Кабінету Міністрів України, зокрема, усіх міністрів, посади складу Центральної виборчої комісії, посади голів місцевих державних адміністрацій, посаду Генерального прокурора України тощо. Ці посади не може вільно обирати будь-яка фізична особа, оскільки процедури призначення та звільнення з них визначені безпосередньо відповідними нормами Конституції України. Право особи бути легалізованою і перебувати на дискреційній конституційній посаді не відноситься до загальних прав людини і громадянина, тому не визначається відповідними нормами, зокрема, Розділом II Конституції України, у якому визначено основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Правовий статус конституційних посад, зокрема, в частині призначення та звільнення з цих посад регулюється Конституцією України та, як правило, відповідним Законом України. Відзначимо, як приклад, що правовий статус посади Генерального прокурора України регулюється відповідними нормами Конституції України та Законом України “Про прокуратуру”⁶. Проте повноваження Президента України у тому числі в частині призначення та звільнення Генерального прокурора України, визначаються лише відповідними нормами Конституції України (п. 11 ч. 1 ст. 106 та ст. 122).

У відповідності з конституційною концепцією інституту президентства повноваження Президента України визначені нормами Конституції України і там же однозначно детерміновано, що Президент України “здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України” (п. 31 ч. 1 ст. 106). Цитована норма Конституції України не є банкетною, тобто вона не вказує на те, що Президент України може здійснювати повноваження, визначені ще й законами України. Тому будь-який поточний закон, зокрема згаданий Закон України “Про прокуратуру”, може тільки відтворювати норми Конституції України про відповідні повноваження Президента України щодо конкретної конституційної посади, наприклад, Генерального прокурора України, але в аспекті конституційної концепції інституту

⁶ Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р. № 1789-XII // ВВР. — 1991. — № 53. — Ст. 793

президентства не може їх змінювати чи визначати інші повноваження Президента України.

В аспекті викладеного важливим є встановлення юрисдикції судів (судової юрисдикції) в частині основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина щодо конституційних посад. Адже у відповідності із частиною другою ст. 55 Конституції України “Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб”. Водночас у відповідності до ч. 2 ст. 124 Конституції України “Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі”. Проте у ч. 3 ст. 124 Конституції України встановлено, що: “Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції”. Ця норма Конституції України однозначно вказує на юрисдикційне розмежування, сутність якого полягає у тому, що усі справи підлягають обов'язковому розгляду на предмет юрисдикційності. У відповідності з конституційно закріпленим дозвільним принципом, органи судової влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це обумовлює заборону для судів виходити за межі власної юрисдикції.

В аспекті предмета наших досліджень важливою є правова позиція Конституційного Суду України щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення певних категорій посадових осіб. Так, у своєму рішенні від 7 травня 2002 року № 8-рп/2002 у справі щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб Конституційний Суд України зазначає, що: “Правове регулювання Конституцією України та спеціальними законами України статусу, зокрема Прем'єр-міністра України та інших посадових осіб (ч. 1 ст. 9 Закону України “Про державну службу” від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ) не означає, що на них не можуть не поширюватися положення інших законів щодо відносин, не врегульованих спеціальними законами”⁷.

У згаданому Рішенні Конституційного Суду України також стверджується, що: “немає юридичних підстав вважати, що окремі норми Кодексу законів про працю України не можуть не застосовуватися до членів Кабінету Міністрів України, керівників інших центральних органів виконавчої влади та осіб, яких згідно з Конституцією України призначають на посади чи звільняють з посад Президент України або Верховна Рада України. Відповідно до ст. 11 Закону України “Про державну службу” державні службовці мають право захищати свої законні права та інтереси у вищестоящих державних органах та у судовому порядку, а рішення про припинення державної служби вони можуть оскаржити безпосередньо до суду (ст. 32 Закону)”.

У резолютивній частині згаданого Рішення Конституційного Суду України зазначається, що: “Вирішення Конституційним Судом України питань щодо відповідності Конституції України (конституційності) актів Президента України та правових актів Верховної Ради не виключає можливості оскарження до судів загальної юрисдикції актів Президента України або постанов Верховної Ради України індивідуального характеру з питань призначення на посади чи звільнення з посад стосовно їх законності, за винятком положень тих актів, які є наслідком конституційно-політичної відповідальності (ст.ст. 115, 122 та інші Конституції України) посадових осіб”.

Отже, із цього Рішення Конституційного Суду України випливає, що є тільки певна категорія актів, зокрема акти, “які є наслідком конституційно-політичної відповідальності” і не можуть бути оскаржені до судів загальної юрисдикції. Водночас усі інші акти “індивідуального характеру” можуть бути оскаржені до судів загальної юрисдикції. Проте така правова позиція Конституційного Суду України видається дискусійною і такою, в якій недостатньо обґрунтовано трактується концепція інституту президентства, що закріплена у чинній Конституції України, а також особливостей конституційного статусу конституційних посад.

В обґрунтуванні своєї правової позиції Конституційний Суд України звертається до низки норм поточного законодавства, зокрема до Закону України “Про державну службу” (від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ). Проте, така правова позиція видається хибною, адже поточне законодавство, зокрема, згаданий Закон України “Про державну службу” не визначає компетенції ні Президента України, ні Верховної Ради України і його норми не поширюються

⁷ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб): Справа № 8-рп/2002 від 07.05.2002 р. [Електронний ресурс] Офіційний сайт Конституційного Суду України — Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/pls/wccu/P000?lang=0>.

на спеціальних суб'єктів, а в нашій концепції — на конституційні посади. Адже, у відповідності з цим Законом “Правовий статус Президента України, Голови Верховної Ради України та його заступників, голів постійних комісій Верховної Ради України та їх заступників, народних депутатів України, Прем’єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, Голови та членів Конституційного Суду України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів вищого спеціалізованого суду України, Генерального прокурора України та його заступників регулюється Конституцією та спеціальними законами України” (ч. 1 ст. 9)⁸.

Отже, вирішення питань про легалізацію та дискримінацію на конституційних посадах, у тому числі й відповідних спорів в частині компетенції Президента України, належить винятково до сфери конституційного, а не іншого, зокрема, адміністративного або трудового права.

Важливим є те, що Президент України, як було вже сказано, здійснює лише повноваження, визначені Конституцією України, тому його акти про призначення та звільнення з відповідних конституційних посад не є підзаконними правовими актами, тобто такими, що приймаються на основі та на виконання законів України, а є винятково конституційними і мають відповідати лише Конституції України. Тому, на наш погляд, і спір щодо таких актів можливий на предмет лише їхньої конституційності, а не законності в широкому трактуванні цього поняття.

Конституційні повноваження Президента України щодо легалізації та дискримінації на конституційних посадах є дискреційними. Будь-який правовий акт Президента України, зокрема, індивідуального характеру може прийматися лише на основі та на виконання Конституції України, а не поточного закону. Тому не підлягає постановці перед судом загальної юрисдикції питання щодо відповідності законам України відповідних актів Президента України. Легалізаційні та дискримінаційні акти Президента України, видані на основі Конституції України, не можуть бути предметом судового контролю з точки зору їх законності, а можуть бути лише предметом судового нагляду (контролю), з точки зору конституційності. Ці акти не можуть бути оскаржені до суду загальної юрисдикції, оскільки вони є індивідуальними актами, що мають конституційну сутність і є актами конституційної відповідальності як Президента України, так і відповідних посадових осіб. З огляду на це вони можуть бути предметом розгляду згідно із ст.ст. 147, 150 Конституції України лише у Конституційному Суді України.

Відповідно до п. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України “завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб (...) у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та службових осіб, інших осіб при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень”.

Окрім того, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України справою адміністративної юрисдикції (адміністративною справою) є “публічно-правовий спір, у якому хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства”.

Проте відповідно до Конституції України Президент України не належить до системи органів здійснення виконавчої влади чи органів здійснення місцевого самоврядування. У контексті цитованої статті Кодексу адміністративного судочинства України щодо сторін можливо, що законодавець трактує Президента України через певні родові поняття як “інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства” чи як “суб'єкт владних повноважень”.

В аспекті викладеного доходимо висновку, що Конституція України не передбачає право ставити перед судом загальної юрисдикції, зокрема, перед будь-яким адміністративним судом питання щодо відповідності законам України актів, зокрема, указів Президента України про призначення на конституційні посади та звільнення з них.

Аналогічну за сутністю, проте дещо відмінну за аргументацією, правову позицію щодо звільнення з посади Генерального прокурора України у справі за позовом Піскуна Святослава Михайловича до Президента України висловлював і представник Президента у справі Сергій Головатий⁹.

Сутність конституційної концепції інституту президентства полягає в тому, що Президент України, відповідно до винятково конституційних повноважень, зобов'язаний здійснювати конституційний контроль і застосовувати за його результатами адекватні заходи,

⁸ Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р., № 3723 // ВВР. — 1993. — № 52. — Ст. 490.

зокрема, притягувати до конституційної відповідальності склад підконтрольного конституційного органу або окремих посадових осіб, які перебувають на конституційних посадах. Звільнення Президентом України, відповідно до своїх конституційних повноважень, осіб із займаних ними конституційних посад є способом реалізації конституційного контролю з боку Президента України та конституційної відповідальності цих органів і окремих посадових осіб, які перебувають на конституційних посадах, перед Президентом України. Це обумовлює також і те, що відповідні відносини (публічно-правові справи) є предметом винятково конституційної юрисдикції. У такому аспекті можна розглядати, наприклад, відповідальності перед Президентом України складу Кабінету Міністрів України (ч. 1 ст. 113)¹⁰.

Президент України, як гарант додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, відповідно до своєї конституційної компетенції зобов'язаний на власний розсуд оцінити діяльність особи на конституційній посаді та визначити конкретну міру його конституційної відповідальності. Ця оцінка та правова кваліфікація може проводитися співставленням реальної діяльності та її результату з інтересами народу, наприклад, в аспекті національної безпеки. Мірою такої конституційної відповідальності може бути усунення Президентом України від виконання повноважень особи, яка в його оцінці неналежним чином їх здійснювала, не кажучи вже про протиправну кваліфікацію. Конституція України не вимагає формулювання підстав у випадках видання актів Президента України (як нормативно-правового, так і індивідуально-правового характеру), зокрема, указу про усунення від виконання повноважень, зокрема, звільнення з певної конституційної посади.

Негативна оцінка діянь посадових осіб на відповідних конституційних посадах Президентом України обумовлена його конституційною відповідальністю у тому числі і для забезпечення відповідального виконання Конституції України, насамперед, дозвільного принципу, закріпленого у відповідній її статті (ч. 2 ст. 19). Тут важливо враховувати, що основою для притягнення до конституційної відповідальності осіб на конституційних посадах є порушення ними конституційних принципів, насамперед, дозвільного.

Підсумовуючи, можемо констатувати певні висновки.

У відповідності з конституційною концепцією статус Президента України, насамперед, його повноваження визначаються лише Конституцією України, тому це обумовлює неконституційність будь-якого Закону України "Про Президента України". Проте, відкритим залишається питання про правове регулювання (регламентування) "способу" діянь Президента України.

Акти, видані Президентом України при здійсненні своїх дискреційних повноважень, є предметом лише конституційної юрисдикції, тому не можуть бути оскаржені у суді загальної юрисдикції, зокрема, в адміністративному суді. Проте відкритим залишається питання щодо підсудності цих актів у зв'язку з невизначеністю правового регулювання "способу" діянь Президента України.

Право громадян щодо конституційних посад не належить до загальних прав людини і громадянина та публічно-правових відносин, а має відношення до окремого їх виду — конституційних відносин, тому на нього не поширюється дія норми Кодексу адміністративного судочинства України про право на звернення з адміністративним позовом.

Норми Конституції України, що передбачають вирішення конституційних спорів, зокрема про поновлення порушеного права щодо конституційних посад, суперечать принципу рівності усіх перед законом і судом та у зв'язку з цим обмежують право громадян на безпосередній судовий захист у конституційному судочинстві. Проте це питання може бути вирішено в інший спосіб, зокрема, через звернення народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо.

Для уникнення проблеми різночитання видається доречним у відповідних нормах Кодексу адміністративного судочинства України (зокрема ст. 2, ст. 3, ст. 17) вилучити загальні родові поняття сторін, а також п. 1 ч. 1 ст. 117).

Важливим і не тільки для предмета цього дослідження є встановити, чи компетенція Президента України щодо конституційних посад, насамперед, в частині призначення та звільнення є його "владною управлінською функцією".

⁹ Позиція сторін у дебатах у справі за позовом Пискуна Святослава Михайловича до Президента України про визнання протиправним і скасування Указу Президента України № 1441/2005 від 14.10.2005 р. та поновлення на посаді Генерального прокурора України: Справа № 2-12238/05 у Шевченківському районному суді міста Києва [Електронний ресурс] Офіційний сайт Міністерства юстиції України — Режим доступу: http://www.minjust.gov.ua/files/piskun8_.rtf.

¹⁰ Сушинський О. І. Конституційна відповідальність Президента України в аспекті гарантії конституційного ладу // Вибори та демократія. — 2007. — № 2 (12). — С. 83-91.